

TØNDER
KOMMUNE

Forvaltningsplan for Kongens Mose 2024-2039

Aktion A6

Delprojekt 10 Kongens Mose

LIFE14 NAT/DK/000012 – Højmoser i Danmark

1. Indledning

Denne forvaltningsplan omfatter den del af Kongens Mose, hvor der i 2020 blev gennemført et højmoseprojekt med støtte fra EU. Kongens Mose ligger i Tønder Kommune mellem Løgumkloster og Tønder (kort 1).

Forvaltningsplanen er udarbejdet i tilknytning til restaureringen af Kongens Mose, der er gennemført som en del af EU-LIFE-projektet "Højmoser i Danmark". EU LIFE projektet "Højmoser i Danmark" er et samarbejdsprojekt mellem 6 kommuner, Naturstyrelsen og Miljøstyrelsen. Hovedformålet i LIFE-projektet har været at genskabe aktiv højmose (Habitattype 7110*), som er en prioriteret naturtype i EU.

Forvaltningsplanen beskriver de tiltag i projektområdet, der er blevet gennemført i Kongens Mose for at skabe gunstige betingelser for den ønskede udvikling mod aktiv højmose. Forvaltningsplanen indeholder oplysninger om tilsyn med og vedligeholdelse af de i LIFE Højmoseprojektet udførte restaureringstiltag og beskriver mulige fremtidige plejetiltag i området for at sikre en fortsat gunstig udvikling. Projektområdet, der er omfattet af forvaltningsplanen (kort 2) har en størrelse på cirka 165 hektar, hvoraf cirka 135 hektar er i privat eje og cirka 30 hektar i offentlig eje.

Forvaltningsplanen er gældende for perioden 2024-2039.

Forvaltningsplanen er udarbejdet i medfør af aktion A6 i LIFE projektet "Højmoser i Danmark".

Forvaltningsplanen optages som et bilag til Natura 2000-handleplanen 2022-2027 for Natura 2000 område nr. 99 Kongens Mose og Draved Skov (DK009X061). Natura 2000-område nr. 99 består af Habitatområde nr. H88 og fuglebeskyttelsesområde F61.

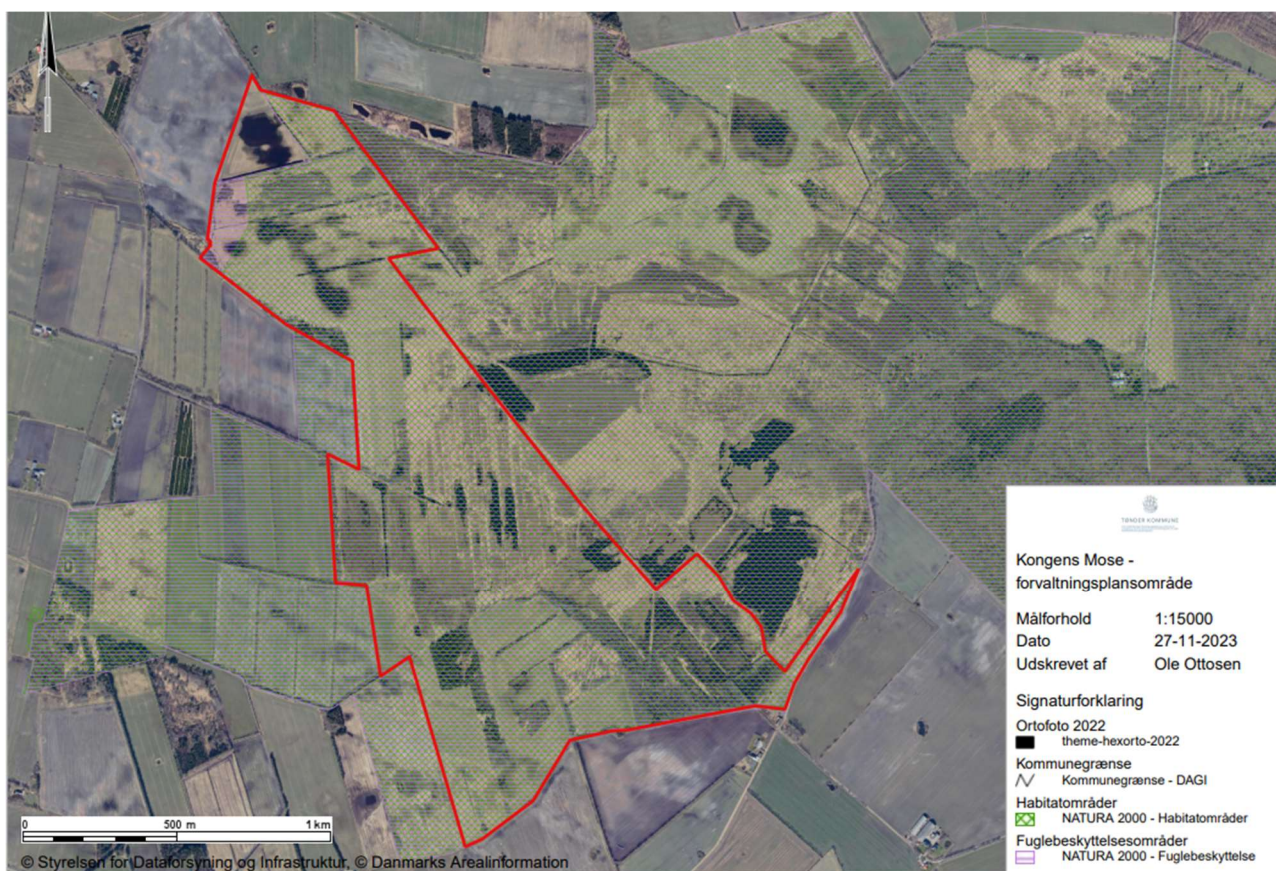

Kort 1. Kongens Mose - geografiske placering.

2. Beskyttelsesmæssig status

Størstedelen af projektområdet blev i 1988 omfattet af en fredning for Draved Mose. Af fredningens formål § 1 fremgår det fredningen har til formål at bevare og forbedre områdets store naturvidenskabelige værdier i geologisk, biologisk og arkæologisk henseende. Fredningen skal således medvirke til, at højmosen som særligt værdifuld naturtype bevares og udvikles gennem passende plejeforanstaltninger både på de nuværende mosearealer og på længere sigt på græsarealerne nord for de nuværende mosearealer. I henhold til § 11 er færdsel i størstedelen af området forbudt i periode 1/3-1/7.

For alle arealer inden for projektområdet er der indgået projektaftaler med tinglysning af vådområdedeklaration på arealerne. Det betyder dels, at der er skabt gode forudsætninger for, at store dele af projektområdet igen kan udvikle sig til og få status som aktiv højmose. Alle projektarealer vil fremover være omfattet af bestemmelserne i Naturbeskyttelseslovens §3.

Kort 2: Kongens Mose – forvaltningsplansområde

3. Forvaltningsplanens dækningsområde

Forvaltningsplanen dækker et område på cirka 165 hektar (kort 2).

4. Beskrivelse af området og områdets potentiale

Kongens Mose ligger i Tønder Kommune mellem Tønder og Løgumkloster. Projektområdet udgør en stor del af Kongens Mose og er en del af et større naturområde med mose og skov. I projektområdet/plejeplansområdet indgår ca. 165 ha, hvoraf cirka 130 hektar er i privat eje.

Projektområdet har ind til realiseringen af LIFE Højmoseprojektet været meget præget af afvanding og tørvegravning. Der blev på baggrund af fredningen af Kongens Mose foretaget tiltag for at hæve vandstanden inden for del af moseområdet i 1992.

Indeværende projekt skaber forudsætninger for, at der på sigt genskabes aktiv højmoser på omkring 100 hektar af projektområdet. Arealer, der forventes at udvikle sig til aktiv højmoser er blandt andet kortlagt som nedbrudt højmoser (7120), hængesæk (7140), skovbevokset højmoser (91D0), brunvandet sø (3060) og tidvis våd eng (6410).

Ved projektperiodens indledning i 2016 blev naturarealerne inden for det oprindelige projektområde på cirka 119 hektar, kortlagt. Resultatet af kortlægningen, der omfatter 78 hektar fremgår af kort 3 med tilhørende tabel 1. Det vurderes på baggrund heraf, at det gennemførte LIFE-Højmoseprojekt, vil medføre, at godt 37 hektar af dette projektområde vil udvikle sig til aktiv højmoser i løbet af en kortere årrække og et tilsvarende område vil udvikle sig til aktiv højmoser inden for en længere årrække.

Kongens Mose-projektområdet er blevet udvidet fra cirka 120 til cirka 165 hektar ved inddragelse af arealer med tidløs våde enge og mose i den nordlige del af projektområdet. Med projektudvidelsen forventes det at yderligere godt 20 hektar af projektområdet vil udvikle sig til højmoser på længere sigt, således at der i alt forventes udviklet aktiv højmoser på 100 hektar af projektområdet.

Kort 3: Kortlagte habitatnaturtyper i den sydlige del af Kongens Mose-projektområdet (Aksel Voigt, 2016)

Areal af kortlagte naturtyper, ha.

Naturtype	3060	4010	7110	7120a	7120b	7140	91D0	Ikke habitat
Areal	5,1	7,1	2,1	5,6	4,8	25,0	6,0	22,7

Tabel 1: I alt kortlagt: 78,4 ha

5. Forvaltningsplan for projektområdet

5.1 Indgåede aftaler

Forvaltningsplanområdet/projektområdet er på cirka 165 hektar, hvoraf cirka 135 hektar er i privat eje og cirka 30 hektar ejes af Naturstyrelsen.

Der er tinglyst deklarationer på projektarealerne.

Forvaltningsplanen for Kongens Mose dækker et område på cirka 165 hektar (kort 2). I forbindelse med gennemførelsen af LIFE Højmoseprojektet er der foretaget rydninger og etableret fysiske tiltag, som har medvirket til at sikre mere naturlige afvandingsforhold på projektarealerne. Der er indgået aftaler med de berørte lodsejere om de ændrede afvandingsforhold med tinglysning af vådområdedeklaration for arealerne.

Deklarationen, der er tinglyst på de 165 hektar kan i princippet betragtes som en præcisering af de bestemmelser, der normalt gælder for arealer omfattet af Naturbeskyttelseslovens §3. Tinglysningen af vådområdedeklarationen på arealet er en forudsætning for EU's medfinansiering af LIFE-projektet.

Indholdet af deklarationen er følgende:

Arealet er omfattet af følgende rådighedsindskrænkelse:

Arealer inden for projektområdet skal permanent henligge med forhøjet grundvandsstand – jf. lodsejeraftaler indgået i forbindelse med EU LIFE-projektet for Kongens Mose - med henblik på genopretning af aktiv højmoser og i overensstemmelse med EF's Habitatdirektiv samt ovenstående LIFE projekt. For arealer inden for projektområdet gælder endvidere følgende rådighedsindskrænkninger:

1. Arealerne er blevet kompenseres med henblik på at genoprette/etablere et naturområde og for at bidrage til at sikre gunstig bevaringsstatus (jf. Habitatdirektivet) af naturtypen aktiv højmoser (7110*). Hele projektområdet skal stedse henligge til dette formål og drives i overensstemmelse med direktivets retningslinjer.
2. Arealerne må ikke omlægges, gødes eller sprøjtes med kemiske bekæmpelsesmidler.
3. Græssende kreaturer må ikke modtage tilskuds fodring på arealer i projektområdet.
4. Arealerne må ikke tilsås eller tilplantes. Dette gælder al tilsåning og udplantning, herunder energipil.
5. Lodsejerne skal efter nærmere aftale give den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) ret til at pleje arealet, såfremt ejerne ophører hermed.

6. Den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) har i forbindelse med justering og vedligeholdelse af anlæg ret til den fornødne adgang til projektområdet med henblik på at sikre, at projektets formål opnås.

7. Den administrative myndighed (i øjeblikket Tønder Kommune) har ret til adgang til projektområdet i forbindelse med måling af effekten af projektet på vandmiljøet og naturen, herunder tage jord- og vandprøver.

Rådighedsindskrænkningerne er permanente og gælder efter anlægsarbejdets afslutning.

Den til enhver tid værende ejer skal tåle de gener og ulemper som rådighedsindskrænkningerne medfører.

Påtaleberettiget vedr. forhold i nærværende deklaration er Tønder Kommune. Nærværende deklaration er tinglyst servitutstiftende og forud for de på ejendommen tidligere tinglyste rettigheder.

5.2 Tekniske anlæg og områder med rydninger af træer og buske

Projektets formål har været genskabelse af naturlig hydrologi inden for projektområdet med henblik på at tilvejebringe gunstige betingelser for naturtypen aktiv højmoser. Genskabelse af den naturlige hydrologi er sket ved blokering af drænende elementer samt øvrige tiltag, som hæver vandstanden inden for projektområdet.

Kort 4: Anlæg for genskabelse af naturlig hydrologi og afværgegrøfter

De etablerede anlæg for at skabe naturlig hydrologi i Kongens Mose kan opdeles i forskellige typer af afpropninger og opstemninger af kanaler og drænrør.

Anlægskortet, kort 4, er vist i større målestok i bilag 1. Bilag 2 indeholder beskrivelser og fotos af de forskellige nummererede anlæg, med reference til de viste placeringer på bilag 1.

For at sikre, at projektet ikke påvirker afvandingen af landbrugsarealer uden for projektområdet er der langs den vestlige kant af projektområdet etableret nye grøfter (vist med lilla farve på kort 4). På to strækninger er der nedlagt lukkede rør i projektområdet for at aflede vand fra projektområdets randkanaler (vist med gul farve på kort 4)

For at begrænse fordampningen i projektområdet, og dermed skabe mere stabil vandstand i området, er der foretaget rydninger af træer og buske på 23 hektar, se kort 5.

Kort 5: Ryddede områder

5.3 Løbende drift af arealerne og af de tekniske anlæg

Rydninger

Det kan fremadrettet blive nødvendigt at foretage rydninger af genvækst i Kongens Mose for at sikre de lysåbne arealer. Tønder Kommune foretager som minimum et årligt tilsyn for at vurdere, om der er behov for rydning af genvækst. Såfremt det vurderes, at der er behov for genrydninger, tages der kontakt lodsejerne med de pågældende arealer med henblik på at indgå aftale om genrydninger. Eventuelle rydninger på og pleje af Naturstyrelsens arealer udføres og finansieres af Naturstyrelsen.

Tekniske anlæg

Tønder Kommune foretager som minimum et årlige tilsyn med de tekniske anlæg, der er gennemført i forbindelse med restaureringen af Kongens Mose og beskrevet i afsnit 5.2. Tønder Kommune vedligeholder de tekniske anlæg på private arealer. Såfremt der opstår behov for justeringer af anlæg for

at sikre arealernes udvikling imod aktiv højmoser, vil justeringerne blive foretaget efter forudgående orientering af lodsejer(e). Anlæg på Naturstyrelsens arealer omfatter udelukkende afpropninger/blokering af rørgennemløb, som ikke forventes at forårsage behov for justeringer.

Tilsyn foretages første gang i 2024.

Det skal bemærkes at den fremadrettede vedligeholdelse og justering af tekniske anlæg, samt pleje i forhold til rydninger af genvækst i moserne ikke kræver dispensation fra Naturbeskyttelseslovens § 3, da det vil være en regelmæssig tilbagevendende begivenhed, som der allerede er givet dispensation til.

Økonomi: Tønder Kommune vil som udgangspunkt finansiere udgifterne i forbindelse med gennemførelse af forvaltningsplanen for Kongens Mose af driftsmidler til naturforvaltning.

Bilag 1 - Tekniske anlæg, der er udført i 2020, som en del af EU LIFE-projekt: Højmoser i Danmark

Bilag 2 – Fotos og beskrivelser af anlæg.

Ansvarsfraskrivelse. Nærværende rapport er udarbejdet som led i LIFE projektet LIFE14 NAT/DK/000012 som støttes økonomisk af EU Kommissionen. I henhold til artikel II.7.2 i General Conditions kan de holdninger og den viden, der kommer til udtryk i rapporten, under ingen omstændigheder blive betragtet som EU Kommissionens officielle holdning og EU Kommissionen er ikke ansvarlig for den videre brug af oplysningerne i rapporten.

Bilag 1 - Tekniske anlæg, der er udført i 2020, som del af EU LIFE-projekt: Højmoser i Danmark

Bilag 2 – Fotos og beskrivelser af anlæg. Placering af tiltagene fremgår af bilag 1. Kote-angivelser i DVR90.

Anlæg 1: Brønd med kuppelrist. Overkant kote 18.10. Tilløb i kote 16,09 med forbindelse til skelgrøft mod vest. Afløb mod nord i kote 15,9 m DVR90.

Anlæg 2: Afpropning med jord og træplade til terræn ud mod skelgrøften mod vest.

Anlæg 3 – 9: Opgravning af rørbroer og blokering med jord til terræn.

Anlæg 10: Blokering af grøft til terræn.

Anlæg 11: Hævet afløbskote til kote 17,50 m.

Anlæg 12: Blokering af 125 m grøft ved opfyldning med jord til terræn.

Anlæg 13: Træstem med overkant i kote 18,15.

Anlæg 14: Blokering af 150 m grøft med jord til terræn.

Anlæg 15: Blokering af grøft til terræn med brinkmateriale.

Anlæg 16: Blokering af grøft i overkørsel ved opgravning af rør og opfyldning til terræn.

Anlæg 17: Blokering af grøft til terræn med brinkmateriale.

Anlæg 18: Blokering af 190 m grøft ved opfyldning til terræn.

Anlæg 19: Blokering af grøft med plade og jord til terræn.

Anlæg 20: Blokering af grøft med træskod og jord til terræn.

Anlæg 21: Opstemning af vandløb med træskod med overkant i kote 17,00.

Anlæg 22: Vadested, overkant sten kote 16,80.

Anlæg 23: Blokering rørudløb ved opgravning og ilægning af jord.

Anlæg 24: Indløbsbrønd fra skelgrøft, indløbskote af rør 15,9 m.

Anlæg 25: Opstemning med jernplade med udskæring efterfulgt af stenstryg. Overkant af jernplade er i kote 16,90 m, og udskæring i kote 16,70 m.